

УДК 378.147:614.253.5(436)

DOI 10.11603/me.2414-5998.2019.2.10361

Г. Б. Паласюк

ORCID 0000-0002-0754-6394

ResearcherID B-9944-2017

Б. М. Паласюк

ORCID 0000-0002-7684-8214

ResearcherID B-3382-2016

Scopus Author ID 57201357613

*ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет
імені І. Я. Горбачевського МОЗ України»*

МЕДСЕСТРИНСЬКІ НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ В АВСТРІЇ

H. B. Palasyuk, B. M. Palasyuk*I. Horbachevsky Ternopil State Medical University*

NURSING CARE RESEARCHES IN AUSTRIAN UNIVERSITIES

Анотація. Пріоритетним напрямом реформування системи підготовки сестринського персоналу в Австрії визначено впровадження вищої медсестринської освіти і подальший розвиток сестринської справи як науки. Наукові дослідження з проблем догляду за хворими виокремилися в окрему наукову спеціальність «Сестринствознавство». Предметом наукових досліджень у догляді за хворими є вивчення впливу захворювань і фізичних вад на життя людини і наукове обґрунтування найбільш доцільних форм медсестринської діяльності та медсестринських втручань у процесі догляду за хворими. Магістерська науково-дослідна робота повинна відповідати профілю магістратури, бути самостійною творчою роботою із вивчення актуальної проблеми медсестринства. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора наук з медсестринства – це незалежна дослідницька робота, яка вносить значний вклад у подальший розвиток медсестринської науки. На першому етапі написання докторської дисертації докторант самостійно або з допомогою наукового консультанта складає розгорнутий проект дисертаційного дослідження. На цьому етапі докторант на практичних заняттях отримує необхідну допомогу в плануванні дисертаційного дослідження. Матеріали планування докторської дисертації вивчає спеціально створена комісія. Докторанти повинні брати активну участь у конференціях, у тому числі і щорічних Європейських докторських конференціях з проблем догляду за хворими. Науково-дослідні роботи виконуються в руслі наукової роботи інституту, в якому навчається докторант. Основні положення дисертації висвітлюються у щонайменше чотирьох одноосібних публікаціях у провідних наукових журналах. Дисертація складається зі вступу, опису методики і отриманих результатів проведеного дослідження, основної частини, у якій викладені основні положення дисертаційного дослідження, і висновків. Текст дисертації повинен бути написаний англійською мовою, висновки – англійською і німецькою мовами.

Наукові дослідження у медсестринстві Австрії сприяють формуванню наукового підґрунтя для медичної практики працівників середньої ланки, забезпечують науковий підхід до сестринської діяльності на засадах доказової медицини.

Ключові слова: медсестринська освіта; Австрія; наукове дослідження; магістратура; докторантура.

Abstract. The priority direction of the reform of the nursing staff training system in Austria was determined by the introduction of higher nursing education and the further development of nursing as a science. Scientific research on problems of care for patients was isolated in a separate scientific specialty "Nursing". The subject of research in the care of patients is the study of the effects of diseases and physical defects on human life and scientific substantiation of the most appropriate forms of nursing activity and nursing interventions in the care of patients. Master's research work should correspond to the profile of the master's course, to be an independent creative work to study the actual problem of nursing. The dissertation for obtaining the degree of Doctor of Science in Nursing is an independent research work, which makes a significant contribution to the further development of nursing science. At the first stage of writing a doctoral dissertation, a doctoral student independently or with the help of a scientific consultant develops a detailed project of a dissertation study. At this stage, the doctoral student at practical classes receives the necessary assistance in planning a dissertation study. Materials for planning a doctoral dissertation are studied by a specially created commission. Doctoral students should take an active part in conferences, including annual European doctoral conferences on patient care issues. Research work is carried out in line with the scientific work of the institute, in which a doctoral student is studying. The main provisions of the thesis are covered in at least four individual publications in leading scientific journals. The dissertation consists of introduction, description of the methodology and the results of the conducted research, the main part, which describes the main provisions of the dissertation research, and conclusions. The text of the dissertation must be written in English, the conclusions are in English and German.

Scientific research in the Austrian nursing school contributes to the formation of a scientific basis for the medical practice of mid-level employees, provides a scientific approach to nursing activities on the basis of evidence-based medicine.

Key words: nursing education; Austria; scientific research; master's course; doctorate.

© Г. Б. Паласюк, Б. М. Паласюк

Вступ. Реформи, що відбуваються в суспільстві в цілому і в організації медичної допомоги населенню зокрема, висувають нові вимоги до якості медичних послуг, а отже, до професіоналізму всіх категорій медичних працівників. Упровадження високотехнологічних методів надання медичної допомоги, оснащеність лікувальних установ сучасним устаткуванням потребують інтенсифікації лікувально-діагностичного процесу, що неминує змінює структуру й характер діяльності медичних працівників, зокрема й фахівців середньої ланки, яких готують у медичних навчальних закладах. Це зумовлює необхідність змін у медичних навчальних закладах, вимагає відповідної переорієнтації системи підготовки молодших медичних спеціалістів та її спрямування на формування готовності студентів до неперервного професійного самовдосконалення [6].

Питання професійної підготовки медичних сестер досліджували різні науковці. У працях, присвячених проблемам медсестринської освіти, все частіше порушується питання дослідницької діяльності студентів. Наголошується, що сучасна система професійної підготовки медичних сестер характеризується недостатнім спрямуванням освітнього процесу на дослідницьку діяльність студентів. Відтак більшість випускників має високий рівень теоретичної підготовки, достатньою мірою володіє необхідними професійними навичками та маніпуляційними техніками, але застосувати отримані знання й уміння у нестандартних, нетипових ситуаціях не вміє. Погоджуємося з твердженням науковців [7], що оптимальною умовою подолання вищеназаних проблем є спрямування навчання не на засвоєння значної кількості інформації з подальшим її відтворенням, а на активний пошук та критичний аналіз необхідного матеріалу, творчого підходу до розв'язання проблем. Як наслідок – отримання суб'єктивно нових знань, які за умови практичної діяльності легко трансформуються у професійні уміння.

Основним аспектом підвищення якості сестринської практики Г. Перфільєва називає медсестринські дослідження, що забезпечують вивчення клінічної або управлінської проблеми медсестринства, отримання нової інформації для покращення допомоги пацієнтам та розв'язання проблемних ситуа-

цій, де кінцевою метою постає підвищення якості сестринської практики [4].

Подібну думку висловлює І. Губенко, визначаючи основною метою досліджень із медсестринства оптимізацію діяльності сестринського персоналу, підвищення її ефективності. Автор акцентує увагу на проблемі розвитку дослідницької діяльності у практичній медицині і наголошує, що саме медсестринські дослідження здатні формувати наукове підґрунтя для медичної практики працівників середньої ланки, забезпечувати не інтуїтивний, а детально описаний науковий підхід до сестринської діяльності на засадах доказової медицини [2].

На думку науковців [1], наукові дослідження у медсестринстві є важливим елементом процесу вдосконалення ступеневої професійної підготовки медичних сестер. В. Шатило говорить про медсестринські дослідження як про метод отримання достовірних наукових даних, що дозволяють на їх основі здійснювати й удосконалювати професійну діяльність; це систематичний процес вивчення клінічної або управлінської проблеми медсестрами, що намагаються здобути нову інформацію для поліпшення допомоги пацієнтам у розв'язанні проблемних ситуацій [5].

Твердження, що елементи наукової діяльності є невід'ємною частиною практичної діяльності медичних сестер, знаходимо і в праці М. Б. Шегедин [8].

Погоджуємося із думкою В. Котепчук, що основним завданням наукових досліджень проблем медсестринської освіти є розробка перспективних напрямів підвищення рівня підготовки медичних сестер-бакалаврів та магістрів медсестринства відповідно до професійного рівня [3].

У пошуках шляхів удосконалення підготовки медичних сестер в Україні цінним є вивчення зарубіжного досвіду організації навчального процесу. Для виконання та організації складного догляду за хворими, управління сестринськими службами та охороною здоров'я, здійснення науково-педагогічної діяльності в галузі сестринської справи та охорони здоров'я у багатьох країнах здійснюється багатоступенева підготовка медичних сестер, у тому числі медичних сестер з вищою освітою (академічним ступенем бакалавра, магістра, доктора наук), проводяться наукові медсестринські дослідження. Значну увагу привертають реформи системи професійної підготовки медичних сестер Австрії, яка

сьогодні вважається однією із найефективніших у Європі. Вивчення позитивних аспектів австрійського педагогічного досвіду є, на нашу думку, цінним для визначення перспективних напрямків оптимізації професійної підготовки сестринського персоналу в Україні відповідно до європейських і світових стандартів.

Мета статті – висвітлення австрійського досвіду професійної підготовки медичних сестер з вищою освітою і науково-дослідної роботи в медсестринстві.

Теоретична частина. У 2002 р. Федеральний парламент Австрії ухвалив Закон про університети (Universitätsgesetz 2002) [9]. Цим документом закладено основи реформування австрійської вищої, в тому числі медичної освіти. У 2004 р. змінилася організаційна структура університетів: від трьох класичних університетів – Відня, Граца й Інсбрука від'єдналися медичні факультети, які утворили три незалежні медичні університети зі статусом повної автономії.

Пріоритетним напрямом реформування системи підготовки сестринського персоналу в Австрії визначено впровадження вищої медсестринської освіти і подальший розвиток сестринської справи як науки. У 2005 р. запроваджені програми з магістратури і докторантури з медсестринства в Грацькому, Віденському і Тірольському медичних університетах, у 2007 р. – Приватному університеті Зальцбурга.

Реформи в австрійській медсестринській освіті спрямовані на відмову від інформаційно-накопичувальної до компетентнісної, особистісно-орієнтованої моделі, що відображає систему професійних знань, умінь, навичок, особистісно-поведінкових якостей, об'єднаних гуманним ставленням до пацієнта. Це вимагає радикального оновлення організаційно-методичних підходів, зокрема пріоритетності дослідницьких, проблемно-орієнтованих методів навчання, навчання в реальних та наближених до реальних умовах медичної практики, організації творчої діяльності студентів задля розвитку нестандартного мислення і навичок розв'язання нестандартних професійних завдань [12].

Наукові дослідження з проблем догляду за хворими виокремилися в окрему наукову спеціальність «Сестринствознавство» (Pflegerwissenschaft). Основою положним принципом сестринської справи проголошено її орієнтованість більшою мірою на людину, ніж на хворобу. Предметом наукових досліджень у догляді за хворими стало, з одної сторо-

ни, вивчення впливу захворювань і фізичних вад на життя людини, а з другої – наукове обґрунтування найбільш доцільних форм медсестринської діяльності і медсестринських втручань у процесі догляду за хворими й такими, що потребують опіки.

Магістратура – вищий ступінь медсестринської освіти після бакалаврату. Існують різні магістерські програми з медсестринства: медсестринствознавство, педагогіка в медсестринстві, менеджмент у медсестринстві, геріатрична і геронтологічна експертиза тощо. Програма магістратури з медсестринства [11] має не тільки академічну, а й професійну спрямованість, тому, крім фундаментальних, включає також практично-орієнтовані дослідження, спрямовані на наукову організацію медсестринського процесу. Кожен університет має повну автономію щодо змісту навчальних програм з магістратури.

Програма магістратури вважається виконаною і випускникові присвоюється звання магістра наук (Magister der Art, MA), коли він здав усі модулі, випускний колоквиум, написав і захистив магістерську роботу.

Магістерська науково-дослідна робота повинна відповідати профілю магістратури, бути самостійною творчою роботою із вивчення актуальної проблеми медсестринства, у якій розроблено і запропоновано шляхи її вирішення. На заняттях студенти опановують техніку написання наукової роботи; навчаються розробляти стратегію інформаційного пошуку з теми магістерської роботи, складають план, окреслюють основні проблеми і шляхи їх вирішення, розробляють методіку і визначають завдання своєї наукової роботи, навчаються давати вичерпні відповіді на питання і аргументовано вести дискусію щодо альтернативних шляхів вирішення проблем. Після отримання позитивної оцінки своєї магістерської роботи магістрант допускається до її захисту.

У 2005 р. при факультеті суспільних наук Віденського університету розпочав свою діяльність Інститут сестринствознавства, що стало ще одним кроком вперед у формуванні наукового потенціалу з догляду за хворими. У цьому ж році тут відкрито докторантуру із сестринствознавства, розпочали свої наукові дослідження перші докторанти.

Обов'язковою умовою для вступу в докторантуру при Інституті сестринствознавства є звання магістра, яке підтверджує придатність майбутнього докторанта до проведення наукових досліджень і свідчить про наявність у нього необхідних дослід-

ницьких навичок, без яких неможливе продовження навчання в докторантурі.

Програма з докторантури має вузькі спеціалізації – медсестринська експертиза, медсестринський менеджмент, педагогіка і геронтологія [10].

Дисертаційна робота повинна бути незалежною дослідницькою роботою, яка вносить значний вклад у подальший розвиток медсестринської науки. На першому етапі написання докторської дисертації після виконання всіх необхідних вимог докторант самостійно або з допомогою наукового консультанта складає розгорнутий проект дисертаційного дослідження. На цьому етапі докторант може відвідувати заняття, на яких він отримує необхідну допомогу в плануванні дисертаційного дослідження.

Матеріали планування докторської дисертації вивчає спеціально створена комісія, яка робить висновок щодо відповідності методичного і наукового рівня дисертаційного дослідження вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора наук. Розглянуті комісією матеріали затверджуються на засіданні ради факультету, яке проводиться на початку і наприкінці кожного семестру. Позитивна оцінка матеріалів планування докторської дисертації дозволяє докторанту перейти до наступного етапу докторантури.

Під час навчання докторанти повинні відвідувати заняття з дисциплін, передбачених Програмою докторантури з медсестринства. На заняттях з основ наукових досліджень докторанти проводять наукові дослідження, здійснюють статистичну обробку, аналіз та інтерпретацію даних, розробляють різні моделі імплементації наукових теорій у практичну діяльність, обговорюють основні положення наукового дослідження. На дисертаційних семінарах у так званих тематичних групах проводиться презентація результатів наукового дослідження, обговорюються проблеми, методика і хід дисертаційних досліджень, висловлюються критичні зауваження і відбувається активна аргументована дискусія щодо окремих положень наукової роботи.

Окремі семінарські заняття присвячені науково-публіцистичній діяльності докторантів. На цих семінарах докторанти пропонують для обговорення частини своїх дисертаційних робіт і статті для публікацій у міжнародних наукових журналах, а також висловлюють свої думки й дискутують щодо наукових публікацій з актуальних проблем сестринської діяльності [13].

Докторанти повинні брати активну участь у конференціях, у тому числі і щорічних Європейських докторських конференціях з проблем догляду за хворими. Участь у конференції означає виголошення доповіді з візуальною презентацією.

Науково-дослідні роботи виконуються в руслі наукової роботи інституту, в якому навчається докторант. Основні положення дисертації повинні бути висвітлені у щонайменше чотирьох одноосібних публікаціях у провідних наукових журналах.

Дисертація складається зі вступу, опису методики і отриманих результатів проведеного дослідження, основної частини, у якій викладені основні положення дисертаційного дослідження, і висновків. Текст дисертації повинен бути написаний англійською мовою, висновки – англійською і німецькою мовами.

До захисту наукове дослідження може подаватися у формі кумулятивної дисертаційної роботи. Програма докторантури вважається виконаною, якщо докторант виконав 120 кредит-годин, захистив дисертацію, склав усний кваліфікаційний іспит з однієї з профільюючих дисциплін і два додаткові іспити. Після захисту дисертації докторантові присуджується вчене звання доктора наук з медсестринства.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Реформування медсестринської освіти в Австрії дозволило розробити систему ступеневої підготовки фахівця з медсестринства, спрямованої на цілісний розвиток особистості майбутнього спеціаліста, створення таких умов навчання, які дозволяють студентам самостійно отримувати необхідну інформацію, аналізувати проблемні питання, знаходити шляхи їх вирішення, формують здатність застосовувати знання для вирішення професійних завдань. Наукові дослідження у медсестринстві Австрії є важливим елементом процесу удосконалення ступеневої професійної підготовки медичних сестер, сприяють формуванню наукового підґрунтя для медичної практики працівників середньої ланки, забезпечують науковий підхід до сестринської діяльності на засадах доказової медицини.

Перспективи подальших досліджень полягають у вивченні досвіду підготовки австрійських медичних сестер у світлі нових реформ, здійснених у системі підготовки медичних сестер Австрії в 2018–19 рр., і творчому застосуванні організаційно-методичних підходів, зокрема пріоритетності дослідницьких, проблемно-орієнтованих методів

навчання, навчання в реальних та наближених до реальних умовах медичної практики, організації творчої діяльності студентів задля розвитку не-

стандартного мислення і навичок розв'язання нестереотипних професійних завдань у системі медсестринської освіти України.

Список літератури

1. Бабенко Т. Проблеми дослідницької діяльності медичного коледжу / Т. Бабенко // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. – 2012. – № 24 (259), ч. II. – С. 86–91.
2. Губенко І. Я. Розвиток наукових досліджень в медсестринстві як основа вдосконалення сестринської допомоги / І. Я. Губенко, Л. П. Бразалій, О. І. Шевченко // Головна медична сестра. – 2009. – № 8. – С. 59–61.
3. Котепчук В. А. Формування науково-педагогічної еліти з медсестринства в медичних навчальних закладах / В. А. Котепчук // Вища освіта в медсестринстві : проблеми і перспективи. – Житомир : Полісся, 2011. – 392 с.
4. Наукові дослідження у сестринській справі: історія питання / Г. М. Перфільєва, Н. Н. Каминіна, Н. В. Туркіна [та ін.] // Головна медична сестра. – 2009. – № 8. – С. 62–64.
5. Проблеми і перспективи розвитку медсестринства у світі і в Україні (історичний аспект і сучасність) / В. Й. Шатило, О. В. Горай, С. В. Гордійчук [та ін.] // Вища освіта в медсестринстві : проблеми і перспективи. – Житомир : Полісся, 2011. – 392 с.
6. Соцький К. О. Взаємозв'язок навчальної мотивації та професійного саморозвитку студентів медичних коледжів / К. О. Соцький // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми / редкол.: І. А. Зяюн та ін. – К. ; Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2013. – Вип. 40. – С. 122–126.

7. Шатило В. Й. Підходи до організації наукових досліджень в медсестринстві / В. Й. Шатило // Галицький лікарський вісник. – 2013. – Т. 20, № 4. – С. 95–97.
8. Шегедин М. Б. Стандарти медсестринської діяльності та медсестринський процес / М. Б. Шегедин, В. А. Іванов, З. Б. Алтинбекова // Магістр медсестринства. – 2013. – № 1 (9). – С. 5–9.
9. Bundesgesetz über die Organisation der Universitäten und ihre Studien (Univesitatgesetz 2002 – UG). StF : BGBl. 1 N.120 /2002 (Nr : GP XXI RV 1134 AB 1224). – Wien : Bundesministerium für Wissenschaft und Forschung, 2002. – 111 S.
10. Curriculum für das Doktoratstudium Pflegewissenschaft. Universität Wien: Mitteilungsblatt vom 23. 04. 2009, 9 Stück, Nr 167. – Wien, 2009. – 5 S.
11. Curriculum für das Masterstudium Pflegewissenschaft. Universität Wien : Mitteilungsblatt UG 2002 vom 27. 01. 2010,9 Stück, Nr 48. – Wien, 2011. – 10 S.
12. Die Reform des Medizinstudiums an der Medizinischen Fakultät / G. Reibnegger, J. Haas, H. Neges, J. Smolle // Zeitschrift für medizinische Ausbildung. – Witten, 2008. – 3 (3). – S. 48–61.
13. Studienplan für das Doktoratstudium der pflegewissenschaft "Doctoral Programme Nursing Science". – Medizinische Universität Graz, 2011. – 11 S.

References

1. Babenko, T. (2012). Problemy doslidnytskoi diialnosti medychnoho koledzhu [Problems of research activity of a medical college]. *Visnyk LNU imeni Tarasa Shevchenka – Bulletin of Taras Shevchenko Lviv National University*, 24 (259) Part II, 86-91 [in Ukrainian].
2. Hubenko, I.Ya. (2009). Rozvytok naukovykh doslidzhen v medsestrynstvi yak osnova vdoskonalennia sestrynskoi dopomohy [Development of scientific research in nursing as a basis of nursing care improvement]. *Holovna medychna sestra – Chief Nurse*, 8, 59-615 [in Ukrainian].
3. Kotepchuk, V.A. (2011). Formuvannia naukovo-pedahohichnoi elity z medsestrynstva v medychnykh navchalnykh zakladakh [Formation of scientific and pedagogical nursing elite in medical schools]. *Vyshcha osvita v Medsestrynstvi: problemy i perspektyvy – Higher Education in Nursing: Problems and Prospects*. Zhytomyr: Polissia [in Ukrainian].
4. Perfilieva, H.M. (2009). Naukovi doslidzhenia u sestrynskii spravi: istoriia pytania [Scientific research in nursing:

historical issue]. *Holovna medychna sestra – Chief Nurse*, 8, 62-64 [in Ukrainian].

5. Shatylo, V.Y. (2011). Problemy i perspektyvy rozvytku medsestrynstva u sviti i v Ukraini (istorychnyi aspekt i suchasnist) [Problems and prospects of nursing development in the world and in Ukraine (historical aspect and modernity)]. *Vyshcha osvita v medsestrynstvi: problemy i perspektyvy – Higher Education in Nursing: Problems and Prospects*. Zhytomyr: Polissia [in Ukrainian].

6. Sotskyi, K.O. (2013). Vzaiemozviazok navchalnoi motyvatsii ta profesiinoho samorozvytku studentiv medychnykh koledzhiv [Interconnection of educational motivation and professional self-development of students of medical colleges]. *Suchasni informatsiini tekhnologii ta innovatsiini metodyky navchannia v pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiia, teoriia, dosvid, problemy – Modern Information Technologies and Innovative Teaching Methods in the Training of Specialists: Methodology, Theory, Experience, Problems*. Kyiv; Vynnytsia: TOV firma „Planer” [in Ukrainian].

7. Shatylo, V.Y. (2013). Pidkhody do orhanizatsii naukovykh doslidzhen v medsestrynstvi [Approaches to the organization of scientific research in nursing]. *Halyskyi likarskyi visnyk – Galician Doctor's Herald*, 20 (4), 95-97 [in Ukrainian].
8. Shehedyn, M.B. (2013). Standarty medsestrynskoi diialnosti ta medsestrynskyi protses [Standards for nursing and nursing process]. *Mahistr medsestrynstva – Master in Nursing*, 1 (9), 5-9 [in Ukrainian].
9. (2002). *Bundesgesetz uber die Organisation der Universitaten und ihre Studien (Univesitatgesetz 2002 – UG). StF : BGBl. 1 N.120/2002 (Nr : GP XXI RV 1134 AB 1224)*. Wien: Bundesministerium fur Wissenschaft und Forschung.
10. (2009). *Curriculum fur das Doktoratstudium Pflegewissenschaft*. Universitat Wien: Mitteilungsblatt vom 23. 04. 2009, 9 Stuck, Nr 167. Wien.
11. (2011). *Curriculum fur das Masterstudium Pflegewissenschaft*. Universitat Wien: Mitteilungsblatt UG 2002 vom 27. 01. 2010, 9 Stuck, 48. Wien.
12. Reibnegger, G., Haas, J., Neges, H., & Smolle, J. (2008). Die Reform des Medizinstudiums an der Medizinischen Fakultat. *Zeitschrift fur medizinische Ausbildung. Witten*, 3 (3), 48-61.
13. (2011). *Studienplan fur das Doktoratstudium der pflegewissenschaft „Doctoral Programme Nursing Science“*. Medizinische Universitat Graz.

Отримано 14.03.19
Рекомендовано 18.03.19

Електронна адреса для листування: palasyuk@tdmu.edu.ua